

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027

Συνοπτική έκδοση | Νοέμβριος 2022

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
2021 - 2027

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί συνοπτική περιγραφή των δράσεων του Προγράμματος «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027. Το πλήρες κείμενο του εγκεκριμένου Προγράμματος, όπως εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την απόφαση C(2022)6253 final/29.8.2022, στο οποίο περιλαμβάνονται αναλυτικά στοιχεία(επιλέξιμες δράσεις, δικαιούχοι, δείκτες, κ.λπ.) είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα των Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης www.perba.gr

Εισαγωγή

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα «Βόρειο Αιγαίο» 2021-2027, ένα από τα 13 Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027, εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29.8.2022, με την Απόφαση C(2022)6253 final/29.8.2022.

Ο προϋπολογισμός Δημόσιας Δαπάνης του ανέρχεται σε 394,019 εκ. € και συγχρηματοδοτείται κατά 85% από πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ, ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+ και κατά 15% από Εθνικούς Πόρους.

Η διαδικασία σχεδιασμού ξεκίνησε με την έκδοση των σχετικών κατευθύνσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων και είναι αποτέλεσμα τόσο της ευρείας και μακράς διαδικασίας διαβούλευσης με τους τοπικούς Φορείς & Υπηρεσίες καθώς και με την κοινωνία των πολιτών, που ακολουθήθηκε από την ΕΥΔ, όσο και της συνεργασίας με τις Εθνικές Αρχές Συντονισμού και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Κεφάλαιο 1. Αναπτυξιακό όραμα και Στρατηγικής της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Οι αναπτυξιακές προκλήσεις της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου έχουν προσδιορισθεί με βάση τα μακροοικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της και τους στόχους των εθνικών στρατηγικών, καθώς και τις κατευθύνσεις και τους στόχους των επί μέρους περιφερειακών στρατηγικών και μελετών προσανατολισμού που έχουν εκπονηθεί για το Βόρειο Αιγαίο.

Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΒΑ εστιάζει στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει κυρίως λόγω των ιδιαίτερων γεωγραφικών, γεωφυσικών και γεωπολιτισμικών χαρακτηριστικών της, που συνοψίζονται στην πολυνησιωκότητά της και στη διπλή περιφερειακότητά της.

Βασική κατεύθυνση της Συνολικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής της ΠΒΑ είναι η ενδυνάμωση και η λειτουργική διασύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της, για μία ανταγωνιστική, εξωστρεφή, καινοτόμα αειφόρο οικονομία, συνδεδεμένοι όλοι οι τομείς της οικονομίας στο πλαίσιο της αλυσίδας αξιών ανά νησί, με έμφαση στην εμβάθυνση και διεύρυνση της Στρατηγικής Έξιπνης Εξειδίκευσης για το παραγωγικό μετασχηματισμό και τη κοινωνική συνοχή της Περιφέρειας.

Ως μέρος της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής της ΠΒΑ, η στρατηγική του Προγράμματος, έχει ως στόχο την ενδυνάμωση της «τοπικότητας» του σχεδιασμού & της εφαρμογής του, με τη μέγιστη δυνατή σχετική κινητοποίηση όλου του δυναμικού των νησιών, καθώς & την ενδυνάμωση της οικονομικής & κοινωνικής συνοχής.

Το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε 8 Προτεραιότητες, που αντιστοιχούν στους 5 Αστόχους Πολιτικής της ΕΕ, ως εξής:

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, με αύξηση του μεγέθους και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, κυρίως μέσω και της έξιπνης εξειδίκευσης

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας – Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή – Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Ενίσχυση της προσβασιμότητας των νησιών της Περιφέρειας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4Α: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής- Ανάπτυξη Κοινωνικών Υποδομών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4Β: Κοινωνική Ένταξη και Αντιμετώπιση της Φτώχειας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: Ενίσχυση της Χωρικής Συνοχής των νησιών της Περιφέρειας μέσω ολοκληρωμένων και βιώσιμων στρατηγικών και με την συμμετοχή των πολιτών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6: Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7: Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ

ΕΚΤ+ : Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΤΠΑ : Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Στόχος Πολιτικής	Διαρθρωτικό Ταμείο	Π/Υ Δημόσια Δαπάνη €
1 Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, με αύξηση του μεγέθους και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, κυρίως μέσω της έξυπνης εξειδίκευσης	1 / μια εξυπνότερη Ευρώπη	ΕΤΠΑ	50.046.858
2 Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας - Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή - Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων	2 / μια πιο πράσινη Ευρώπη	ΕΤΠΑ	79.561.672
3 Ενίσχυση της προσβασιμότητας των νησιών της Περιφέρειας	3 / μια πιο συνδεδεμένη Ευρώπη	ΕΤΠΑ	28.873.188
4.A Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών	4 / μια πιο κοινωνική Ευρώπη	ΕΤΠΑ	57.746.375
4.B Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Ένταξη		ΕΚΤ+	68.224.923
5 Ενίσχυση της χωρικής συνοχής	5 / μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες	ΕΤΠΑ	102.249.585
6 Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ	5,2 εκ. €	ΕΤΠΑ	5.201.164
5 Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+	2,1 εκ. €	ΕΚΤ+	2.115.635
Σύνολο			394.019.400 €

Κεφάλαιο 2. Ανάλυση Προτεραιοτήτων

Προτεραιότητα 1: Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, με αύξηση του μεγέθους και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, κυρίως μέσω και της έξυπνης εξειδίκευσης

Η Προτεραιότητα εστιάζει κυρίως στα εξής:

- Ανάπτυξη μικρής κλίμακας ερευνητικών υποδομών, ενδυνάμωση των ερευνητικών δραστηριοτήτων από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- Περαιτέρω υποστήριξη του περιφερειακού συστήματος διακυβέρνησης της RIS3 με διεύρυνση καθώς και εμπάθυση της επιχειρηματικής ανακάλυψης.
- Υποστήριξη νέων επιχειρηματιών, επιστημόνων/ερευνητών για τη προώθηση νέων ιδεών και ερευνητικών αποτελεσμάτων ιδιαίτερα για «γαλάζια οικονομία» και σε συνέργεια με το Horizon Europe.
- Ενίσχυση ΜΜΕ για την αξιοποίηση τοπικών αγροτικών προϊόντων δεύτερης μεταποίησης, με εξαγωγικό προσανατολισμό και με την ενσωμάτωση καινοτομιών.

Ένα σημαντικό μέρος των πόρων αυτής της Προτεραιότητας, θα διατεθεί στις Στρατηγικές Χωρικές Ανάπτυξης συμπληρωματικά προς τους πόρους της Προτεραιότητας 5, με εστίαση σε ψηφιακές δράσεις τοπικής κλίμακας, κυρίως στους τομείς του πολιτισμού, του τουρισμού και της υγείας καθώς και για δράσεις επιχειρηματικότητας σύμφωνα με την εξειδίκευση κάθε Ολοκληρωμένης Χωρικής Στρατηγικής.

Για την επίτευξη των επιδιώξεων στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 1 θα συμβάλουν και τα Τομεακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα», Αγροτική Ανάπτυξη και Αλιεία και Θάλασσα.

Εξυπηρετείται από τρεις ειδικούς στόχους:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
RSO 1.1	Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	12.546.858
RSO 1.2	Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	6.500.000
RSO 1.3	Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων	31.000.000
Σύνολο		50.046.858 €

Προτεραιότητα 2: Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας – Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή – Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων

Στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 2 το Πρόγραμμα εστιάζει κυρίως στα εξής:

- Εξασφάλιση της αυτάρκειας των νησιών της ΠΒΑ σε νερό, κυρίως με ενέργειες εξοικονόμησης σε όλα τα στάδια διαχείρισής του, σύμφωνα με την οδηγία ΟΠΥ και σε εφαρμογή των Γενικών Σχεδίων Ύδρευσης που χρηματοδοτούνται στη ΠΠ 2014-2020.
- Συμβολή στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, σύμφωνα με την «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία», με βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των δημοσίων κτηρίων, πλην της Κεντρικής Κυβέρνησης, συμπληρωματικά προς τις αντίστοιχες παρεμβάσεις του Τομεακού «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή» και του RRF.
- Θωράκιση των νησιών της ΠΒΑ από φυσικές καταστροφές με μέτρα πρόληψης πλημμυρών (αντιπλημμυρικά) και διάβρωσης ακτών, σε συνάρτηση με το Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στη Κλιματική Αλλαγή και με τη 1η Αναθεώρηση της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας, με προμήθεια εξοπλισμού των αρμοδίων τοπικών φορέων, συμπληρωματικά με τις δράσεις του Τομεακού «Πολιτική Προστασία», το οποίο κατά κύριο λόγο χρηματοδοτεί δράσεις έγκαιρης διάγνωσης και αντιμετώπισης κινδύνων μη οφειλόμενων στη κλιματική αλλαγή.
- Κάλυψη αναγκών για την ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας σύμφωνα και με το Επιχειρησιακό Σχέδιο Διαχείρισης Αστικών Λυμάτων, καθώς και ανάγκες βελτίωσης της λειτουργικότητας υφιστάμενων υποδομών σε οικισμούς Β' και Γ' προτεραιότητας. Θα επιδιωχθεί δε η διαχείριση λυμάτων σε οικισμούς Δ' κατηγορίας σε τουριστικές και σε ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος περιοχές, στην βάση επιχειρησιακού σχεδίου του ΥΠΕΝ και αφού καλυφθούν οι οικισμοί Γ' προτεραιότητας.
- Μικρής κλίμακας τοπικές υποδομές διαλογής και διαχείρισης στη πηγή στις στρατηγικές της Προτεραιότητας 5, εφ' όσον συνάδουν με τον ΠΕΣΔΑ.

Εξυπηρετείται από τους ειδικούς στόχους:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
RSO 2.1	Πρώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	13.000.000
RSO 2.4	Πρώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	25.000.000
RSO 2.5	Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	41.561.672
Σύνολο		79.561.672 €

Προτεραιότητα 3 : Ενίσχυση της προσβασιμότητας των νησιών της Περιφέρειας

Η ολοκλήρωση των οδικών και λιμενικών υποδομών, αποτελεί βασική κατεύθυνση του Προγράμματος, λαμβάνοντας υπ' όψη ότι για τις λιμενικές υποδομές, προγραμματίζονται παρεμβάσεις του Τομεακού «Υποδομές Μεταφορών», για τη συνδεσιμότητα των νησιών. Ως εκ τούτων, η στρατηγική του Προγράμματος σε συμβατότητα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών, όπως εξειδικεύεται για το Βόρειο Αιγαίο, καθώς και με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Οδικής Ασφάλειας, έχει τις πιο κάτω κύριες κατευθύνσεις:

- Αναβάθμιση και ολοκλήρωση του εσωτερικού οδικού δικτύου των νησιών της ΠΒΑ, για την κάλυψη των αναγκών ασφαλούς και ταχείας μετακίνησης προϊόντων και ανθρώπων από και προς τους εσωτερικούς οικισμούς και παραγωγικές περιοχές, τις εισόδους-εξόδους των νησιών (Λιμάνια – Αεροδρόμια) και τους τουριστικούς πόλους.
- Βελτίωση της ασφάλειας στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο με πλέγμα ποικίλων σχετικών παρεμβάσεων.
- Στοχευμένη βελτίωση της λειτουργικότητας λιμενικών υποδομών περιφερειακού ενδιαφέροντος με επιδίωξη την περιβαλλοντική διάσταση αυτών των παρεμβάσεων.

Στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 5 σχεδιάζεται να συμπεριληφθούν δράσεις μεταφορών και ενεργητικών τρόπων μετακίνησης, καθώς και ηλεκτροκίνησης στις Στρατηγικές ΒΑΑ.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
RSO 3.2	Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στην ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα	28.873.188

Προτεραιότητα 4Α: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής-Ανάπτυξη Κοινωνικών Υποδομών

Ιδιαίτερη παράμετρο της στρατηγικής του Προγράμματος αποτελεί η αντιμετώπιση των αυξημένων αναγκών πρόσβασης σε προσιτές υποδομές εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας. Συμπληρωματικά, ενισχύεται η συμβολή του πολιτισμού και τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική ένταξη με τις εξής βασικές κατευθύνσεις:

- Η ολοκλήρωση και αναβάθμιση του δικτύου υποδομών υγείας για κάλυψη των αναγκών με ποιοτικές υπηρεσίες κυρίως Α΄ αλλά και Β΄ Βάθμιας ιατρικής περίθαλψης, σύμφωνα με την αντίστοιχη στρατηγική του Υπ.Υγείας και τη χαρτογράφηση σε επίπεδο Περιφέρειας αυτών των αναγκών αναβάθμισης/εκσυγχρονισμού ή/και επέκτασής τους.
- Για την εκπαίδευση, στόχο αποτελεί η κάλυψη των αναγκών ανά νησί σε υποδομές εκπαίδευσης (κτηριακά και εξοπλισμός) όλων των βαθμίδων, κυρίως της προσχολικής, συμπεριλαμβανομένων των φοιτητικών κατοικιών και της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Οι παρεμβάσεις στις υποδομές εκπαίδευσης θα εξειδικευθούν με επικαιροποίηση της υφιστάμενης χαρτογράφησης των αναγκών του τομέα από το Υπ. Παιδείας σε περιφερειακό επίπεδο.
- Παράλληλα, επιδιώκεται η κάλυψη των έντονων και διευρυμένων αναγκών (ολοκλήρωσης και αναβάθμισης) ενός αποτελεσματικού δικτύου υποδομών κοινωνικής φροντίδας και μέριμνας κυρίως για παιδιά, ηλικιωμένους και ευπαθείς ομάδες.
- Στον τομέα του πολιτισμού εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση και στόχευση η περαιτέρω προστασία, ανάδειξη και προβολή του πολιτιστικού αποθέματος της ΠΒΑ και με χρήση νέων τεχνολογιών για την αύξηση της επισκεψιμότητας στους πολιτιστικούς πόρους.
- Στον τομέα του τουρισμού επιδιώκεται η προώθηση της διαχείρισης προορισμού με τη συνεργασία ή/και τη συμμετοχή των τοπικών φορέων, η αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με την ανάδειξη δημόσιων τουριστικών υποδομών και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων κάθε νησιού.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
RSO 4.2	Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	29.746.375
RSO 4.5	Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στη τοπική κοινότητα	20.000.000
RSO 4.6	Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	8.000.000
Σύνολο		57.746.375 €

Προτεραιότητα 4B: Κοινωνική Ένταξη και Αντιμετώπιση της Φτώχειας

Το Πρόγραμμα εστιάζει στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων που δημιουργήθηκαν και εντείνονται για ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες και ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση της φτώχειας.

Ειδικότερα, η στρατηγική του Προγράμματος, κατόπιν διαβούλευσης με τους αρμόδιους Κεντρικούς Φορείς πολιτικής, συμβάλλει στην εκπλήρωση των δεσμεύσεων που αναφέρονται στο ΕΣΠΑ, για την κοινωνική ένταξη ευπαθών ή/και περιθωριοποιημένων πληθυσμιακών ομάδων και την παιδική φτώχεια.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τον διαχωρισμό δράσεων μεταξύ Περιφερειακών και Τομεακών Προγραμμάτων, η στρατηγική του Προγράμματος, για την αγορά εργασίας και τη κοινωνική ένταξη επιδιώκει την:

- Αύξηση της πρόσβασης στην απασχόληση και μείωση της ανεργίας των νέων και των μακροχρόνια ανέργων.
- Δημιουργία και λειτουργία δικτύου τοπικών φορέων, εκπροσώπων επιχειρήσεων και εργαζομένων για διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε συνεργασία και συμπληρωματικότητα με τον αντίστοιχο Εθνικό Μηχανισμό και για τη παρακολούθηση και συντονισμό των δράσεων αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Κάλυψη των αναγκών φροντίδας ατόμων που χρήζουν προστασίας, ιδιαίτερα των παιδιών και των ηλικιωμένων και για τη ισορροπία επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής στους παρέχοντες φροντίδα σ' αυτά τα άτομα.
- Προστασία και κοινωνική ένταξη των παιδιών που ανήκουν σε ευάλωτα νοικοκυριά, καθώς και στη στήριξη μαθητών και φοιτητών ΑμεΑ, ενισχύοντας παράλληλα και τις δομές υποστήριξής τους.
- Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχολογικής υποστήριξης, κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες κοινωνικά ομάδες, όπως Ρομά ή/και Υπήκοοι Τρίτων Χωρών αιτούντες άσυλο.

Ένα μέρος των πόρων του ΕΚΤ+ θα διατεθούν μέσω των Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης συμπληρωματικά προς τους πόρους ΕΤΠΑ της Προτεραιότητας 5.

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
ESO 4.1	Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	11.300.000
ESO 4.3	Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων	2.400.000
ESO 4.6	Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες	7.100.000
ESO 4.8	Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες	3.800.000
ESO 4.9	Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	5.500.000
ESO 4.10	Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	2.300.000
ESO 4.11	Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	33.324.923
ESO 4.12	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών	2.500.000
Σύνολο		68.224.923 €

Προτεραιότητα 5: Ενίσχυση της Χωρικής Συνοχής των νησιών της Περιφέρειας μέσω ολοκληρωμένων και βιώσιμων στρατηγικών και με την συμμετοχή των πολιτών

Με προσδιορισμένη τη φυσιογνωμία, τις ανάγκες και την αναπτυξιακή κατεύθυνση κάθε νησιού, λαμβάνοντας υπόψη την χωροταξική και διοικητική διάρθρωση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το τεκμήριο αρμοδιότητας των τοπικών φορέων, ιδίως αυτών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της ευρείας διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς, αποφασίστηκε η από τα κάτω προσέγγιση και εξειδίκευση του σχεδιασμού. Αυτό οδηγεί σε συνεκτικές στρατηγικές κατευθύνσεις με μεγάλη αποδοχή και στήριξη από τις τοπικές κοινωνίες και φορείς.

Η διευρυμένη εφαρμογή και μεγαλύτερη εμβάθυνση των Ολοκληρωμένων Χωρικών Στρατηγικών τη νέα περίοδο θα αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα διπλής περιφερειακότητας της Περιφέρειας και θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα των πόρων.

Βάσει αυτής της επιλογής, στο πλαίσιο του Προγράμματος αξιοποιούνται όλα τα «εργαλεία» χωρικού σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις_ΟΧΕ και ΟΧΕ Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης_ΟΧΕ ΒΑΑ καθώς η Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων_ ΤΑΠΤΟΚ). Με την ανάλογη επικαιροποίηση, οι Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 και με τις κατάλληλες προσαρμογές εμβάθυνσης στην ολοκληρωμένη προσέγγιση. Παράλληλα, διευρύνονται οι αντίστοιχες παρεμβάσεις σε χωρικό επίπεδο, ενώ ισχυροποιείται η υποστήριξη/ενδυνάμωση των φορέων στρατηγικής και των δικαιούχων με τη δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών υποστήριξης σε περιφερειακό επίπεδο.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα παραπάνω, η χρήση όλων των εργαλείων Χωρικής Ανάπτυξη είναι η κυριότερη στρατηγική επιλογή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, στοχεύοντας στην ενδυνάμωση της Χωρικής Συνοχής με τις εξής βασικές κατευθύνσεις:

- Οι υφιστάμενες Χωρικές Στρατηγικές θα επικαιροποιηθούν και οι νέες θα σχεδιασθούν βάσει συγκεκριμένων κατευθύνσεων με βασικό κριτήριο τη συμμετοχική διαδικασία των τοπικών φορέων στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή.
- Οι δράσεις των Στρατηγικών θα είναι συμπληρωματικές προς τις οριζόντιες δράσεις του Προγράμματος, λαμβάνοντας υπ' όψη και τις οριζόντιες κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ.
- Η εφαρμογή των Στρατηγικών θα αξιολογείται on going από την ΕΥΔ.
- Θα ενθαρρυνθούν και θα υποστηριχθούν οι αρμόδιοι Φορείς για ενεργό συμμετοχή τους σε εθνικά και ενωσιακά δίκτυα αντίστοιχων Στρατηγικών, για ανταλλαγή εμπειριών και συνεργασίες.

Οι Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης θα ενισχυθούν σημαντικά και με πόρους των Προτεραιοτήτων 1, 2 (ΕΤΠΑ) και 4B (ΕΚΤ+).

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Π/Υ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ €
ΕΣ i	Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	58.300.000
ΕΣ ii	Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών	43.949.585
Σύνολο		102.249.585 €

Κεφάλαιο 3. Ενδεικτικές δράσεις ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο

Προτεραιότητα 1:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
RSO 1.1	Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	12.546.858	1	Δημόσιες Ερευνητικές υποδομές Μικρής κλίμακας < 1.000.000 € Δημόσια Δαπάνη, ανά Ερευνητικό Φορέα, σύμφωνα με την περιφερειακή «απόληξη» της RIS3 μέχρι και το έτος 2025 και ισόποσα ανά φορέα, για το διάστημα 2026-2027 (2029).
			2	Ερευνητικές υποδομές επιχειρήσεων Μικρής κλίμακας < 1.000.000 € Δημόσια Δαπάνη, ανά επιχείρηση σύμφωνα με την περιφερειακή «απόληξη» της RIS3 μέχρι και το έτος 2025 και ισόποσα ανά επιχείρηση, για το διάστημα 2026-2027 (2029).
			3	Ανάπτυξη νέων προϊόντων (με την ευρεία έννοια), με χρήση/αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας και καινοτομιών
			4	Συνεργασία επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς για έρευνα/τεχνολογία, με επισπεύδουσες τις επιχειρήσεις και αναδόχους τους ερευνητικούς φορείς, στο πλαίσιο της περιφερειακής διάστασης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης
			5	Μηχανισμός υποστήριξης της προώθησης της έρευνας/τεχνολογίας και καινοτομίας στις επιχειρήσεις και της επιχειρηματικής ανακάλυψης, σύμφωνα με την περιφερειακή διάσταση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης
RSO 1.2	Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	6.500.000	1	Δράσεις/Δημόσια Έργα τοπικής/περιφερειακής κλίμακας (Διοικητική εξυπηρέτηση πολιτών / πολιτισμός / τουρισμός) [Μέρος της δράσης σε Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (BAA, ΤΑΠΤοΚ, ΟΧΕ)]
			2	Δράσεις τηλεϊατρικής σχετικά μικρής κλίμακας τοπικής κυρίως ή/και περιφερειακής εμβέλειας χωρίς ανάγκη διαλειτουργικότητας με κεντρικά συστήματα). [Στη στρατηγική Χωρικής Ανάπτυξης (ΟΧΕ)]
RSO 1.3	Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων	31.000.000	1	Κατά προτεραιότητα εφαρμογή καινοτομιών κατά κανόνα μη τεχνολογικών από τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο της περιφερειακής διάστασης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης
			2	Προώθηση των πωλήσεων και κυρίως των εξαγωγών.
			3	Αξιοποίηση τοπικής αγροτικής παραγωγής (δεύτερη μεταποίηση). [Στις στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (BAA, ΤΑΠΤοΚ, ΟΧΕ)]
			4	Σύνδεση με τον τουρισμό/πολιτισμό (για ανάπτυξη αλυσίδων αξίας). [Στις στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (BAA, ΤΑΠΤοΚ, ΟΧΕ)]

Προτεραιότητα 2:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
RSO 2.1	Πρωώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	13.000.000	1	Ενεργειακή αναβάθμιση δημοσίων κτηρίων (εκτός εκείνων της Γενικής Κυβέρνησης), κυρίως Σχολικών Μονάδων ή/και άλλων χρήσεων δημοσίου χαρακτήρα και με επιδεικτικές δράσεις παραγωγής ενέργειας για αυτοκατανάλωση.
RSO 2.4	Πρωώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	25.000.000	1	Κατασκευή μικρών αντιπλημμυρικών
			2	Κατασκευή έργων προστασίας ακτών - αντιδιαβρωτικών έργων
			3	Δράσεις εξοπλισμού υπηρεσιών πολιτικής προστασίας τοπικής κλίμακας για αντιμετώπιση φυσικών φαινομένων
			4	Αναβάθμιση / επέκταση υποδομών απορροής ομβρίων υδάτων
			5	Δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης δασικών πυρκαγιών.
RSO 2.4	Πρωώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	25.000.000	1	Διαχείριση πόσιμου νερού, όπως: άντληση, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή, εξοικονόμηση.
			2	Εμπλουτισμός του υδροφόρου ορίζοντα των νησιών της Περιφέρειας, συμπεριλαμβανομένων και των ενεργειών αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων
			3	Ολοκλήρωση και ανάπτυξη υποδομών διαχείρισης λυμάτων σε οικισμούς Γ' κατηγορίας.
			4	Ενίσχυση της λειτουργίας των υφιστάμενων υποδομών διαχείρισης λυμάτων σε οικισμούς Β' και Γ' κατηγορίας, για βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και της αποδοτικότητάς τους.
			5	Ανάπτυξη υποδομών διαχείρισης λυμάτων σε τουριστικές περιοχές και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους ή/και σε προστατευόμενα οικοσυστήματα, με οικισμούς Δ' κατηγορίας.

Προτεραιότητα 3:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
RSO 3.2	Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στην ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα	28.873.188	1	Έργα επέκτασης / αναβάθμισης στις κύριες λιμενικές υποδομές της Περιφέρειας
			2	Έργα αναβάθμισης/βελτίωσης ή/και επέκτασης οδικών υποδομών στα νησιά, εθνικής ή/και επαρχιακής οδοποιίας, για σύνδεση της ενδοχώρας με τις πύλες εισόδου/εξόδου των νησιών.
			3	Έργα βελτίωσης της ασφάλειας των οδικών μεταφορών.

Προτεραιότητα 4Α:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
RSO 4.2	Βελτίωση της ισότητας πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	29.746.375	1	Βελτίωση/αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός υποδομών και εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες σχολικής εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης και της τριτοβάθμιας, καθώς και της τεχνικής/ επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.
			2	Επέκταση ή/και δημιουργία νέων υποδομών σχολικής Α'βάθμιας και Β'βάθμιας εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαγγελματικής και τεχνικής, καθώς και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατόπιν τεκμηρίωσης της αναγκαιότητας ως προς τη δυναμικότητα και τη χωροθέτηση.
			3	Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας
RSO 4.5	Εξασφάλιση ισότητας πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και στη τοπική κοινότητα	20.000.000	1	Αναβάθμιση ή/και επέκταση των υποδομών (κτηριακά και εξοπλισμό) Α'βάθμιας και Β'βάθμιας περίθαλψης σε όλα τα νησιά της Περιφέρειας.
			2	Προμήθεια ασθενοφόρων στις μονάδες υγειονομικής περίθαλψης.
			3	Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης
RSO 4.6	Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	8.000.000	1	Προστασία και ανάδειξη διεθνούς και εθνικής εμβέλειας πολιτιστικών πόρων.
			2	Προστασία και ανάδειξη ιδιαίτερων φυσικών πόρων περιφερειακής και εθνικής αναγνωρισιμότητας και εμβέλειας.
			3	Προβολή, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, καθώς και του συνολικού τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, μέσω διαδικασιών/ ενεργειών και δράσεων διαχείρισης προορισμού.

Προτεραιότητα 4B:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
ESO 4.1	Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	11.300.000	1	Ενίσχυση ανέργων νέων ή/και μακροχρόνια ανέργων, συμπεριλαμβανομένου και του mentoring για ίδρυση και αρχική λειτουργία επιχειρήσεων Στις Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (ΤΑΠΤοΚ και ΟΧΕ)
			2	Ενίσχυση υφιστάμενων και νέων επιχειρήσεων Κοινωνικής Οικονομίας
			3	Ενίσχυση της λειτουργίας μηχανισμού προώθησης της Κοινωνικής Οικονομίας
			4	Ενίσχυση/υποστήριξη των τοπικών/περιφερειακών κοινωνικών εταίρων και λοιπών αρμόδιων τοπικών/περιφερειακών φορέων για δημιουργία και λειτουργία μηχανισμού διάγνωσης αναγκών των τοπικών αγορών εργασίας, αλλά και της συνολικής περιφερειακής αγοράς εργασίας, σε συνεργασία με τον εθνικό μηχανισμό διάγνωσης αναγκών της αγοράς εργασίας
			5	Πρόσβαση στην απασχόληση ανέργων υψηλών προσόντων Στις Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ και ΤΑΠΤοΚ)
ESO 4.3	Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων	2.400.000	1	Δράσεις υποστήριξης γυναικών με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της συμμετοχής τους στην απασχόληση
			2	Ενίσχυση καινοτόμων μοντέλων λειτουργίας των επιχειρήσεων για διευκόλυνση ίσων ευκαιριών πρόσβασης των γυναικών στην απασχόληση. (Επιδότηση / συμπλήρωση του μισθού για μειωμένο ωράριο εργασίας).
RSO 4.6	Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες	7.100.000	1	Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση
			2	ΚΔΑΠ STEM

Προτεραιότητα 4B:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
ESO 4.8	Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες	3.800.000	1	Καταπολέμηση του Ψηφιακού Αποκλεισμού για ηλικιωμένους (Δράσεις εξοικείωσης με τις ΤΠΕ για χρήση στην καθημερινή ζωή και την άρση του αποκλεισμού)
			2	Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς
			3	Προώθηση στην απασχόληση ατόμων μειονεκτουσών ομάδων
			4	Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση
			5	Capacity building για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη
ESO 4.9	Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	5.500.000	1	Παροχή υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε υπηρεσίες υγείας
			2	Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης Υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας
ESO 4.10	Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	2.300.000	1	Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού και της προώθησης στην απασχόληση (ΝΕΕ, ΝΘΕ).
			2	Λοιπές δράσεις υποστήριξης των Ρομά για βελτίωση συνθηκών διαβίωσης (Ομάδες διαχείρισης χώρων μεταγκατάστασης και βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης)
ESO 4.9	Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	33.324.923	1	Κέντρα Κοινότητας
			2	Δομές παροχής βασικών αγαθών
			3	Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών
			4	Ανάπτυξη και λειτουργία Κοινωνικών Δομών υποστήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε απομακρυσμένες περιοχές. Στις Στρατηγικές Χωρικής Ανάπτυξης (ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ)
			5	Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης
			6	Κέντρα Διπμέρευσης – Ημερήσιας Φροντίδας Ατόμων με αναπηρία (ΚΔΗΦ)
			7	Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης (ΣΥΔ) ΑμεΑ
			8	Κέντρα ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ)
			9	Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης
			10	Δράσεις παροχής υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας υγείας [Τοπικές Ομάδες Υγείας (ΤΟΜΥ)]
			11	Κινητές Ομάδες Υγείας (ΚΟΜΥ)

Προτεραιότητα 4B:

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	Π/Υ ΔΗΜ. ΔΑΠ. €	A/A	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΗΣ
			12	Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας
			13	Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (Αλκοόλ, Ναρκωτικές ουσίες, κλπ.)
			14	Ενίσχυση Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας
			15	Δράσεις Μακροχρόνιας φροντίδας Υγείας
			16	Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων
			17	Ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας παιδιών προς αναδοχή
			18	Υλοποίηση σχεδίων του μετασχηματισμού των υπηρεσιών για την αποϊδρυματοποίηση παιδιών
			19	Δράση υποστήριξης μακροχρόνιας φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας
			ESO 4.12	Πρώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων και των παιδιών
2	Υποστήριξη εφήβων σε υποβαθμισμένες περιοχές			
3	Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας			

Προτεραιότητα 5:

Τα είδη των δράσεων και οι κατηγορίες πράξεων θα προσδιορισθούν κατά την εκπόνηση των αντίστοιχων Στρατηγικών, με δεδομένο ότι αυτές οι στρατηγικές θα σχεδιασθούν «από κάτω προς τα πάνω» (Bottom up), με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών φορέων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών.

I. Οι ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων που τίθενται ως κατευθύνσεις των αντίστοιχων Στρατηγικών ΒΑΑ είναι οι εξής:

- Δημιουργία υποδομών βελτίωσης της ποιότητας ζωής (πχ διοικητικών, υγειονομικών και γενικότερα εξυπηρέτησης πολιτών και επιχειρήσεων) και με τη χρήση / αξιοποίηση ψηφιακών υποδομών.
- Αύξηση και βελτίωση της κινητικότητας και λειτουργικότητας των αστικών κέντρων.
- Προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος, τοπικής και περιφερειακής εμβέλειας και αναγνωρισιμότητας, των αστικών κέντρων για αύξηση / βελτίωση της ελκυστικότητας των πόλεων.
- Βιοκλιματικές δημόσιες υποδομές κοινόχρηστων χώρων.
- Αναπλάσεις δημόσιων κτηρίων και κοινόχρηστων ανοικτών χώρων, με ιδιαίτερη εστίαση στις χερσαίες ζώνες ή πέριξ αυτών, των λιμανιών των πόλεων.
- Υποστήριξη των αστικών αρχών για αύξηση της ικανότητάς τους στον σχεδιασμό, διαχείριση και υλοποίηση δράσεων των Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης.

Παράλληλα και επιπρόσθετα, στο πλαίσιο άλλων Στόχων Πολιτικής που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα, οι δράσεις που δύναται να υλοποιηθούν μέσω των συγκεκριμένων Στρατηγικών ΒΑΑ είναι οι εξής:

- Ενίσχυση του επιχειρηματικού ιστού των δύο αστικών κέντρων, μέσω επιχειρηματικών σχεδίων, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προοπτικές των επιχειρήσεων που εδρεύουν και λειτουργούν σε αυτά.
- Αξιοποίηση των ΤΠΕ στους τομείς της διοικητικής λειτουργίας των Δήμων, ανάδειξης των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανέργων, ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων και εργαζομένων.

II. Όπως και για τις Στρατηγικές ΒΑΑ, έτσι και για τις Στρατηγικές ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ, ενδεικτικά οι κατηγορίες παρεμβάσεων που τίθενται ως κατευθύνσεις των αντίστοιχων Στρατηγικών είναι οι εξής:

- Αναβάθμιση ή/και δημιουργία λιμενικών υποδομών μικρής κλίμακας, για βελτίωση της συνδεσιμότητας, κυρίως μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας.
- Βελτίωση / αναβάθμιση ή/και επέκταση του εσωτερικού οδικού δικτύου των νησιών της Περιφέρειας για άμβλυση της απομόνωσης των εσωτερικών ζωνών μέσω της γρήγορης και ασφαλούς σύνδεσής τους με τις πύλες εισόδου-εξόδου των νησιών και την αξιοποίηση τουριστικών, πολιτιστικών και παραγωγικών πόρων κάθε νησιού.
- Δημιουργία / βελτίωση υποδομών εναλλακτικών τρόπων τουριστικής δραστηριότητας.
- Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικών και φυσικών πόρων τοπικής και περιφερειακής εμβέλειας.
- Ανάπλαση, ανάδειξη και αξιοποίηση κοινόχρηστων δημόσιων χώρων.
- Υποστήριξη των τοπικών φορέων για ανάπτυξη ικανοτήτων σχεδιασμού, διαχείρισης και υλοποίησης δράσεων των Στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης.

Επίσης, στο πλαίσιο των Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών/Εδαφικών Επενδύσεων του συγκεκριμένου Ειδικού Στόχου προγραμματίζεται να υλοποιηθούν δράσεις της πρωτοβουλίας Greco Islands σε συμπληρωματικότητα με αντίστοιχες δράσεις του Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Παράλληλα και επιπρόσθετα, στο πλαίσιο άλλων Στόχων Πολιτικής που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα, οι δράσεις που δύνανται να υλοποιηθούν μέσω των συγκεκριμένων Στρατηγικών ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ είναι οι εξής:

- Ενίσχυση του επιχειρηματικού ιστού, με επιχορηγήσεις επενδυτικών σχεδίων σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες, αλλά και προοπτικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων των περιοχών παρέμβασης των Στρατηγικών ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ.
- Αξιοποίηση των ΤΠΕ στους τομείς διοικητικής λειτουργίας των Δήμων, ανάδειξης των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων των περιοχών παρέμβασης των Στρατηγικών ΟΧΕ και ΤΑΠΤοΚ, καθώς και του τομέα της υγείας (ηλεκτρονική), ιδίως της πρωτοβάθμιας περίθαλψης.
- Ανάπτυξη βιοκλιματικών αναπλάσεων σε κοινόχρηστους ανοικτούς χώρους.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανέργων, ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων και εργαζομένων.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
2021 - 2027